

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om upphävande av lagen om standardisering och lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om standardisering och lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter upphävs.

Lagen om standardisering, som härstammar från tiden för andra världskriget, är föråldrad. Lagen om standardisering passar dåligt in i det nuvarande rättssystemet, eftersom bestämmelser om produkter utfärdas sektorsvis på unionsnivå genom direktiv och förordningar. Lagen om standardisering uppfyller inte heller grundlagens krav.

I propositionen föreslås dessutom att lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter upphävs. Genom den lagen har det förfarande vid anmälan av tekniska föreskrifter och standarder som baserar sig på ett direktiv satts i kraft nationellt. För närvarande finns i Europeiska unionens standardiseringsförordning bestämmelser om förfarandet vid anmälan av standarder och det finns därför inte längre behov av en nationell lag.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

MOTIVERING

1 Nuläge

1.1 Lagstiftning och praxis

Lagen om standardisering

Lagen om standardisering (197/1942) stiftades för krigstidens behov, då lagstiftningen skulle skapa grund för krigsekonomin och krigsproduktionen samt återuppbyggnaden

av landet, vilket underströk nödvändigheten av produkternas kompatibilitet. Syftet med lagen om standardisering har varit att främja förenhetligande av produktion samt användbarheten och utbytbarheten av sådana produkter som tillgodoser en allmän efterfrågan. För genomförandet av detta har statsrådet genom lagen om standardisering getts fullmakt att för ett ändamålsenligt förenhetligande och förenklande av produktion och

konstruktioner fastställa att en finsk standard ska följas och utfärda tekniska bestämmelser.

Det centrala innehållet i lagen är bemyndigande för statsrådet att meddela eller fastställa tekniska bestämmelser. Dessutom innehåller lagen om standardisering bestämmelser om tillsynen över efterföljandet av de bestämmelser som utfärdats med stöd av den och om betalningen av kostnaderna för de granskningar som ska förrättas samt straffbestämmelser. I lagen om standardisering föreskrivs också om märke som anger enlighet med standard.

I lagen om standardisering föreskrivs inte om standardiseringen som uppgift eller om vilket rättssubjekt som uppgiften anförtros eller kan anförtros åt. Med tanke på tidpunkten för stiftandet av lagen om standardisering kan den betraktas som en allmän lag eller ramlag för produktlagstiftningen och med stöd av den har det varit möjligt att utfärda bestämmelser på lägre nivå om harmonisering av produkter. Trots sitt namn reglerar lagen om standardisering inte i nämnvärd grad standardiseringen utan överensstämelsen med de tekniska bestämmelserna.

Lagen om standardisering baserar sig på regeringens proposition RP 138/1941 till riksdagen. I bakgrunden för propositionen ligger det förda och då pågående kriget samt återuppbyggnadsarbetet. Syftet med lagen var att eftersträva en så stor resurshushållning som möjligt. Erfarenheterna av standardiseringsverksamhet hade redan då visat att standardiseringsverksamheten bidrar till att spara tid, pengar, material och arbete samt att den minskar produkturvalet utan att höja priset på produkterna. I Finland hade standardiseringsarbete utförts sedan 1924, då en standardiseringskommission hade inrättats i Finland. Genom standardiseringskommissionens försorg hade man redan då fått till stånd 400 standarder, som det var frivilligt att tillämpa.

Lagen om standardisering har ändrats två gånger under den tid den varit i kraft. Genom lagen om upphävande av vissa bestämmelser om förverkandepåföljder (893/2001) upphävdes bestämmelsen om förverkandepåföljd i 10 § 2 mom. i lagen om standardisering.

Efter denna ändring föreskrivs det om förverkandepåföljder i 10 kap. i strafflagen

(39/1889) och på förverkandepåföljd tillämpas även utan särskilt omnämnande de allmänna bestämmelserna i 10 kap. i strafflagen. Den lagändringen trädde i kraft den 1 januari 2002.

Genom lagen om upphävande av vissa sekretessbestämmelser (623/1999) upphävdes 6 § i lagen om standardisering. I sagda paragraf föreskrevs det om övervakningsmyndighetens och undersökningsförrättarens tystnadsplikt. Med anledning av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) upphävdes bestämmelserna om handlingssekretess och tystnadsplikt i olika lagar till den del motsvarande bestämmelser ingick i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Den lagändringen trädde i kraft den 1 december 1999.

Med stöd av bemyndigandet i lagen om standardisering har utfärdats lagstiftning på lägre nivå. Största delen av den lagstiftning på lägre nivå som utfärdats med stöd av lagen om standardisering har upphävts, men följande tre författningar gäller fortfarande:

1) handels- och industriministeriets beslut om ikraftträdande av vissa av Europeiska gemenskapernas råds direktiv om mätinstrument (302/1994),

2) statsrådets beslut om märke, som anger enlighet med standard (241/1981), och

3) statsrådets beslut om standardformat för vissa slag av papper och tryckalster (1116/1942).

Försök att reformera lagen om standardisering

Två gånger har man försökt reformera lagen om standardisering men bägge reformförsök har misslyckats. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om standardisering (RP 214/2002 rd), som hade beretts av handels- och industriministeriet, lämnades i oktober 2002. Propositionen förföll efter att riksdagens mandattid gått ut i början av 2003.

Handels- och industriministeriet sände i maj 2003 på ny remiss ett utkast till regeringsproposition om lagen om standardisering. Lagutkastet var till sitt sakinnehåll nästan detsamma som det lagförslag som hade lämnats till den föregående riksdagen (RP

214/2002 rd). I regeringspropositionen hade dessutom beaktats språklagen (423/2003) och förvaltningslagen (434/2003), vilka hade antagits i början av 2003. Efter remissförfarandet konstaterade handels- och industriministeriet att det inte lönade sig att föra propositionen vidare, eftersom den inte fick näringslivets stöd. Efter dessa två misslyckade försök att reformera lagen om standardisering har man inte längre försökt reformera den.

Lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter

Genom lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter (1594/1994) har Europaparlamentets och rådets direktiv om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter (98/34/EG) satts i kraft nationellt. I direktivet föreskrivs om ett anmälningsförfarande för tekniska föreskrifter och standarder. Nationellt har det varit nödvändigt att föreskriva om anmälningsförfarandet, eftersom det utöver myndigheterna också har gällt privata aktörer, dvs. standardiseringsorganisationer.

När myndigheter och standardiseringsorganisationer bereder tekniska standarder och föreskrifter ska de enligt 1 § i lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter iakttä vad som i rådets direktiv om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter (83/189/EEG) bestäms om anmälan av förslag och uppskov med införandet av sådana. Efter det att lagen stiftades har tillämpningsområdet för anmälningsförfarandet enligt rådets direktiv om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter (83/189/EEG) utvidgats och ändringarna har sammanförts i direktiv 98/34/EG.

I 2 § i lagen ingår ett bemyndigande för statsrådet att meddela närmare föreskrifter om verkställigheten av det anmälningsförfarande som avses i 1 § och om tillämpningen av bestämmelser som gäller förfarandet. Med stöd av bemyndigandet utfärdades 1999 statsrådets beslut om informationsförfarandet i fråga om tekniska föreskrifter (802/1999).

Lagen baserar sig på regeringens proposition 315/1994 rd till riksdagen. I lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter har inte gjorts några ändringar under dess giltighetstid.

Statsrådets beslut om informationsförfarandet i fråga om tekniska föreskrifter

Med stöd av bemyndigandet i 2 § i lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter har utfärdats statsrådets beslut om informationsförfarandet i fråga om tekniska föreskrifter. I beslutet upprepas det förfarande för anmälan av föreskrifter som anges i direktiv 98/34/EG. I statsrådets beslut ingår bestämmelser om tillämpningsområdet för anmälningsförfarandet, faserna i anmälningsförfarandet, kommentarer och detaljerade utlåtanden samt om uppskov med införande av tekniska föreskrifter. Enligt beslutet är det handels- och industriministeriet, numera arbets- och näringsministeriet, som ansvarar för att de tekniska föreskrifterna anmäls till Europeiska kommissionen.

Avsikten med anmälningsförfarandet är dels att öka öppenheten och dialogen mellan medlemsstaterna och Europeiska kommissionen, dels att innan den nationella föreskriften sätts i kraft säkerställa att föreskriften inte orsakar handelshinder. I Finland ansvarar arbets- och näringsministeriet för att anmälningarna lämnas till Europeiska kommissionen. De myndigheter som utfärdar föreskrifter som hör till tillämpningsområdet för direktiv 98/34/EG underrättar arbets- och näringsministeriet om föreskriftens innehåll innan den sätts i kraft. Ett utkast till föreskrift sänds till Europeiska kommissionen via det elektroniska informationssystemet (Technical Regulations Information System TRIS, http://ec.europa.eu/enterprise/tris/index_sv.htm). När en föreskrift som ska anmälas har lämnats in i systemet vidtar en tre månaders väntetid, under vilken Europeiska kommissionen och de övriga medlemsstaterna har möjlighet att kommentera föreskriften eller lämna ett detaljerat utlåtande om den. Under väntetiden kan föreskriften inte sättas i kraft.

Europeiska kommissionens eller andra medlemsstaters kommentarer förlänger inte väntetiden och medlemsstaten har ingen officiell skyldighet att bemöta kommentarerna. Enligt direktivet ska medlemsstaten dock så långt möjligt ta hänsyn till de synpunkter som lämnats. Om Europeiska kommissionen eller en annan medlemsstat däremot lämnar ett detaljerat utlåtande om den anmälda föreskriften är den som fått utlåtandet skyldig att iaktta en sex månaders väntetid. Den medlemsstat som ett sådant utlåtande sänds till ska underrätta Europeiska kommissionen om de åtgärder som staten tänker vidta på grund av utlåtandet, vare sig utlåtande kommer från en annan medlemsstat eller Europeiska kommissionen. I vissa speciella situationer har Europeiska kommissionen också rätt att förhindra att ett utkast till föreskrift går vidare. Så är det till exempel när Europeiska kommissionen har för avsikt att lämna ett lagstiftningsförslag som gäller samma sak som en föreskrift som medlemsstaten har anmält.

1.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU

Europeiska unionens nya lagstiftningsram

I Europeiska unionen tillämpas en unik mekanism i lagstiftningen om harmonisering av produkter. I EU godkändes i medlet av 1980-talet den nya metoden (New Approach) och i nära anslutning därtill den övergripande metoden (Global Approach) för visande av överensstämmelse vid teknisk harmonisering och standardisering. I början genomfördes harmoniseringsåtgärderna genom exakt teknisk lagstiftning, genom direktiv enligt den s.k. gamla metoden. Genom förfarandena enligt den nya metoden försöker man förenkla och snabba upp EU:s lagstiftning genom att begränsa sig till att endast föreskriva om väsentliga krav. Unionens lagstiftare föreskriver endast om väsentliga krav, som gäller säkerhet, hälsa och andra allmänna intressen och som de ekonomiska aktörerna ska följa när de släppar ut produkter på EU-marknaden. De ekonomiska aktörerna ska

visa att de uppfyller de väsentliga krav som ställs i unionens harmoniseringslagstiftning. Man kan visa att kraven har uppfyllts genom att följa harmoniserade standarder, där de tekniska detaljerna närmare har bestämts. Därefter kan dessa produkter säljas överallt på den inre marknaden. Harmoniseringen och förenklingen har också förbättrat individens rättsskydd.

Den nya och övergripande metoden moderniserades 2008 genom den nya lagstiftningsramen (New Legislative Framework, NLF). Den nya och övergripande metoden har skrivits in Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 (nedan ackrediterings- och marknadskontrollförordningen) och i Europaparlamentets och rådets beslut nr 768/2008/EG av den 9 juli 2008 om en gemensam ram för saluföring av produkter och upphävande av rådets beslut 93/465/EEG (nedan ackrediterings- och marknadskontrollbeslutet).

Den horisontella ackrediterings- och marknadskontrollförordningen tillämpas parallellt med den sektorsspecifika lagstiftningen. Ackrediterings- och marknadskontrollförordningen utarbetades i syfte att stärka och förbättra den nya metoden. Dessutom ansågs det nödvändigt att fastställa allmänna ramar för de regler och principer som gäller ackrediteringen och marknadskontrollen. Genom dessa ramar effektiviseras bestämmelserna för att uppnå en hög skyddsnivå för allmänna intressen som hälsa, säkerhet, konsumentskydd och miljöskydd. Ramen baserar sig på den nya och övergripande metoden, enligt vilken endast väsentliga krav fastställs genom lagstiftning, som kompletteras med harmoniserade standarder. Ackrediterings- och marknadskontrollbeslutet utgör en grund för den kommande sektorsspecifika regleringen, som syftar till att harmonisera lagstiftningen. Standardiseringen har avsevärt underlättat EU-lagstiftarens lagberedningsarbete, när de tekniska detaljerna inte längre behöver regleras genom lagstiftning.

I EU anpassas produktlagstiftningen som bäst till den nya lagstiftningsramen. Anpassningen syftar bl.a. till att främja EU:s kon-

kurrenskraft och varornas fria rörlighet på den inre marknaden.

Direktiven enligt den nya och övergripande metoden gäller stora produktgrupper och täcker en betydande del av de produkter som finns på marknaden, som t.ex. aktiva implanterbara medicintekniska produkter, personlig skyddsutrustning, hissar, nöjesbåtar, produkter för in vitro-diagnostik, gasanordningar, maskiner, värmepannor, linbaneanläggningar, leksaker, medicintekniska produkter, icke-automatiska vågar, mätinstrument, tryckbärande anordningar, lågspänningsanordningar, radio- och teleterminalutrustning, anordningar och skyddssystem som används i explosionsfarliga utrymmen, explosiva varor för civilt bruk och enkla tryckkärl. Direktiven är övergripande harmoniseringsdirektiv, som innebär att medlemsstaterna måste upphäva all lagstiftning som strider mot direktiven och sända kommissionen alla lagar, förordningar och bestämmelser varigenom direktivet införlivas med den nationella lagstiftningen. Under den senaste tiden har man i stället för att utfärda direktiv börjat verkställa harmoniseringslagstiftningen genom EU-förordningar, t.ex. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EEG. På så sätt har man kunnat undvika risken för skillnader i genomförandet mellan olika medlemsstater. Avsikten med direktiven enligt den nya metoden och EU-förordningarna är att tillnärma medlemsstaternas lagstiftning i syfte att undanröja handelshinder. Finlands nationella produktlagstiftning baserar sig på EU:s produktharmoniseringslagstiftning och med stöd av lagen om standardisering har man inte mera på länge utfärdat nationella bestämmelser på lägre nivå om harmonisering av produkter.

Europeiska kommissionen konstaterade i sitt meddelande av den 22 januari 2014 (COM(2014) 25 final) om en vision av den inre marknaden för industriprodukter att den nya metoden för produktlagstiftning avsevärt har minskat skillnaderna i de nationella tekniska produktlagstiftningarna och skapat en enad, gränslös marknad för harmoniserade industriprodukter. Dessutom konstaterades

det i meddelandet att den nya metoden har sänkt åtkomströskeln till industrimarknaden och gjort det enklare för företagen att driva sin verksamhet på de europaomfattande marknaderna.

De harmoniserade europeiska standarderna och EU-lagstiftningen

I EU-lagstiftningen har standardernas betydelse ökat. De europeiska standarderna har en mycket stor betydelse för verksamheten på den inre marknaden för industriprodukter. En standard kan vara antingen en internationell standard som antagits av ett internationellt standardiseringsorgan och som följs i hela världen, en regional standard eller en harmoniserad standard som antagits av en europeisk standardiseringsorganisation eller en nationell standard som har antagits av ett nationellt standardiseringsorgan. Med harmoniserad standard avses en europeisk standard som på kommissionens begäran har antagits i syfte att tillämpa unionens harmoniseringslagstiftning. Målet för de harmoniserade standarderna är att uppfylla de väsentliga krav som ställs i harmoniseringslagstiftningen. Om det i Europeiska unionens officiella tidning (EUT) har hänvisats till en harmoniserad standard kan man anta att den standardenliga varan eller tjänsten uppfyller de väsentliga kraven i unionens harmoniseringslagstiftning. Eftersom de harmoniserade standardernas andel av de europeiska standarderna är cirka 20 procent numerärt sett är största delen av de europeiska standarderna andra än sådana som hänför sig till lagstiftningen.

I direktiven enligt den nya och övergripande metoden anges de väsentliga krav gällande säkerhet, hälsa, miljö och konsumentskydd som är gemensamma för många produkter. Utarbetandet av strikta, tekniska detaljer, som gäller en produkt, har i och med den nya och övergripande metoden överförs från lagberedarna till dem som utarbetar standarder: Europeiska kommittén för standardisering CEN, Europeiska kommittén för elektroteknisk standardisering CELENEC och Europeiska institutet för telekommunikationsstandarder ETSI. Verksamheten bedrivs

av oberoende, erkända standardiseringsorganisationer, som agerar öppet och offentligt. I Europeiska unionen följs frivillighetsprincipen när det gäller standarderna:

standardiseringen är frivillig, konsensusbaserad verksamhet.

Tillämpningen av harmoniserade standarder är ett sätt att uppfylla de väsentliga kraven i EU-rättsakterna enligt den nya lagstiftningsramen. Tillverkaren av en produkt kan visa överensstämmelse med kraven i en rättsakt även på annat sätt än genom att utnyttja en standard. Att följa standarden är i praktiken oftast det lättaste och kostnadseffektivaste genomförandesättet, men när det t.ex. är fråga om en ny innovativ produkt kan kraven uppfyllas även på något annat sätt. Ur tillverkarens synvinkel har tillämpningen av standarder den fördelen att de ger en lagstadgad presumtion om att produkten motsvarar kraven (*presumption om överensstämmelse*). Presumtionen innebär att en standardenlig produkt anses uppfylla kraven tills något annat visas. Att följa harmoniserade standarder är således inte något slutgiltigt klarläggande och bevis på att produkten överensstämmer med kraven, utan även en sådan produkt kan vid behov konstateras strida mot kraven och den kan tas bort från marknaden genom marknadskontroll.

Produkter som tillverkats enligt harmoniserade standarder kan förses med CE-märkningen. Om produkterna har tillverkats enligt harmoniserade standarder, ska medlemsstaterna fritt släppa ut dem på marknaden. Om en produkt emellertid avviker från de standarder som gäller den, ska tillverkaren på något annat sätt kunna visa att produkten uppfyller de väsentliga kraven i harmoniseringslagstiftningen.

EU:s byggvaruförordning (305/2011/EU) är ett undantag från frivilligheten i tillämpningen av standarder. Byggvaruförordningen förutsätter att en byggprodukt som hör till förordningens tillämpningsområde uppfyller kraven i den harmoniserade standard som gäller produkten. Tillverkaren ska på produkten anbringa CE-märkningen, som visar att produkten är förenlig med standarden. CE-märkningen är en förutsättning för att produkten ska kunna släppas ut på marknaden.

Standarderna kan också bli bindande när det i lagstiftningen hänvisas till någon viss standard och den görs obligatorisk. Då blir den bindande standarden en del av den hänvisande rättsbestämmelsen. På en standard som det hänvisas till i en lag eller i en författning som utfärdats med stöd av den tillämpas lagen om språket i standarder till vilka det hänvisas i författningar (553/1989). Med stöd av den lagen ska de standarder till vilka det hänvisas i författningar i regel finnas på finska och svenska, men från detta kan göras undantag i de fall som anges i lagen. Utgångspunkten ska vara att man inte i den nationella lagstiftningen hänvisar till enskilda standarder på så sätt att standarden är det enda lagenliga sättet att gå tillväga.

EU:s standardiseringsförordning

Europaparlamentet och rådet antog den 25 oktober 2012 förordning (EU) nr 1025/2012 om europeisk standardisering och om ändring av rådets direktiv 89/686/EEG och 93/15/EEG samt av Europaparlamentets och rådets direktiv 94/9/EG, 94/25/EG, 95/16/EG, 97/23/EG, 98/34/EG, 2004/22/EG, 2007/23/EG, 2009/23/EG och 2009/105/EG samt om upphävande av rådets beslut 87/95/EEG och Europaparlamentets och rådets beslut 1673/2006/EG.

Denna så kallade standardiseringsförordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater. Förordningen trädde i kraft den 1 januari 2013.

Genom standardiseringsförordningen har skapats regler för samarbetet mellan europeiska och nationella standardiseringsorgan samt Europeiska kommissionen och medlemsstaterna, för utarbetandet av standarder, för intressentsamarbetet och för finansiering av standardiseringen.

Genom standardiseringsförordningen införs skyldigheter för de europeiska standardiseringsorganisationerna, de nationella standardiseringsorganen, medlemsstaterna och Europeiska kommissionen. I bilaga 1 till förordningen har europeiska standardiseringsorganisationer erkänts. Sådana är Europeiska standardiseringskommittén (CEN), Europeiska kommittén för elektroteknisk standardisering (Cenelec) och Europeiska institutet för

telekommunikationsstandarder (ETSI). Standardiseringsförordningen erbjuder samtliga tre europeiska standardiseringsorgan legislativa ramar att agera ifrån. I organisationens egen arbetsordning bestäms dess arbetssätt och struktur. Standardiseringsförordningen fastställer inte organisationerna på nationell nivå, utan medlemsstaten ska enligt artikel 27 underrätta Europeiska kommissionen om sina nationella standardiseringsorgan. Tidigare ingick i bilaga II till direktiv 98/34/EG en förteckning över de nationella standardiseringsorganen.

Enligt kapitel II i standardiseringsförordningen ska de nationella standardiseringsorganen meddela sitt arbetsprogram. Detta förfarande har ersatt anmälningsförfarandet enligt lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter, som föreslås bli upphävd. Standardiseringsförordningen är direkt tillämplig rätt i alla medlemsländer.

Ansvariga för standardiseringen har i Finland varit Suomen Standardisoimisliitto SFS ry, SESKO rf och Kommunikationsverket. SFS ry är centralorganisationen för standardisering i Finland och medlem i Europeiska standardiseringskommittén (CEN) och Internationella standardiseringsorganisationen (ISO). SESKO rf är Finlands nationella standardiseringsorganisation inom el- och elektroniksektorn och deltar i den verksamhet som bedrivs av Europeiska kommittén för elektroteknisk standardisering (Cenelec) och Internationella elektrotekniska kommissionen (IEC). Kommunikationsverket koordinerar standardiseringen inom telebranschen och representerar Finland som teleförvaltning vid Europeiska institutet för telekommunikationsstandarder (ETSI) och i Internationella teleunionen (ITU).

Bland Finlands nationella standardiseringsorgan har endast Kommunikationsverkets ställning erkänts i lagstiftningen genom statsrådets förordning om kommunikationsförvaltningen (60/2004). För närvarande har standardiseringen genom statsrådets förordning om arbets- och näringsministeriet (1024/2007) anförtrotts arbets- och näringsministeriet. SFS ry och SESKO rf är privata rättsliga föreningar, som ansvarar för stan-

dardisering. Föreningarnas ställning som nationella standardiseringsorgan har dock inte erkänts eller meddelats genom t.ex. avtal eller författningar.

Arbets- och näringsministeriet utfärdade den 6 juni 2013 arbets- och näringsministeriets meddelande om Finlands nationella standardiseringsorgan (556/2013), där det meddelas att SFS ry, SESKO rf och Kommunikationsverket är sådana nationella standardiseringsorgan som avses i standardiseringsförordningen. Ministeriets meddelande har publicerats i författningssamlingen. Meddelandet har inga rättsliga verkningar som hänför sig till organisationernas ställning. Som nationellt genomförande av standardiseringsförordningen meddelade arbets- och näringsministeriet de nationella standardiseringsorganen. Därigenom har man säkerställt att medborgaren får reda på den rättsliga grunden för utseendet av organen.

Standardiseringsförordningen innehåller inga bestämmelser som överlappar standardiseringslagen. Däremot förekommer överlappande reglering i standardiseringsförordningen och 1 § i lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter.

Direktivet om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter (98/34/EG)

Europaparlamentet och rådets antog den 22 juni 1998 direktiv 98/34/EG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter, tidigare direktiv 83/189/EEG. Förfarandet utvidgades genom direktiv 98/48/EG till att omfatta också nationella föreskrifter för informationssamhällets tjänster.

I direktivet föreskrivs det om ett förfarande som ålägger medlemsstaterna att till Europeiska kommissionen och de övriga medlemsstaterna anmäla alla utkast till tekniska föreskrifter som gäller produkter och informationssamhällets tjänster, innan föreskrifterna införlivas med den nationella lagstiftningen. Syftet med förfarandet är att säkerställa öppenheten och kontrollen i fråga om föreskrifterna. Eftersom föreskrifterna kan orsaka oggrundade handelshinder mellan medlems-

staterna, bidrar anmälan av föreskrifterna redan i utkastfasen och utvärdering av deras innehåll i samband med förfarandet till att minska denna risk.

Direktivet har för de tekniska föreskrifternas del satts i kraft genom lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter och statsrådets beslut om informationsförfarandet i fråga om tekniska föreskrifter, som utfärdats med stöd av den lagen. Till den del direktivet gäller anmälningsförfarandet beträffande standardisering har direktivet inte satts i kraft, men i praktiken har de principer som ingår i direktivet följts. Numera föreskriver standardiseringsförordningen om anmälan av standarder. Standardiseringsförordningen har på motsvarande sätt upphävt de punkter i direktiv 98/34/EG som gäller anmälan av standarder.

Unionens interna regleringshinder för teknisk handel har undanröjts genom direktiv 98/34/EG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter. Tekniska handelshinder minskas dessutom genom principen om ömsesidigt erkännande och genom harmonisering av lagstiftningen. Syftet med lagstiftningen är att garantera att de produkter som släpps ut på EU-marknaden är så säkra som möjligt för människor och miljö. Dessutom säkerställer lagstiftningen fri rörlighet för produkter genom att ersätta de nationella bestämmelserna med gemensamma, enhetliga villkor, enligt vilka produkterna kan släppas ut på den inre marknaden och fritt röra sig där.

1.3 Bedömning av nuläget

Lagen om standardisering är föråldrad. Redan i samband med grundlagsreformen uppmärksades det att åtgärder borde vidtas för att de bestämmelser som strider mot grundlagen skulle uppfylla grundlagens krav (731/1999). Bemyndigandet i lagen om standardisering uppfyller inte kraven i 80 § i grundlagen att bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ska utfärdas genom lag. Bemyndigandet i 1 § i lagen om standardisering är omfattande och ger statsrådet möjlighet att föreskriva om överensstämmelse med kraven eller förenkling i frå-

ga om vilken produkt eller struktur som helst. Lagen om standardisering, som härstammar från tiden för andra världskriget, uppfyller inte längre tidens krav när det gäller lagens syften, innehåll och författningstekniska struktur utan är föråldrad.

Lagen om standardisering är för närvarande inte lättbegriplig, eftersom rättsordningen som helhet har förändrats avsevärt sedan den tid då lagen stiftades. Lagen om standardisering kan betraktas som ett slags allmän lag eller ramlag för produktlagstiftningen och med stöd av den har det varit möjligt att utfärda nationella bestämmelser på lägre nivå om harmonisering av produkter. Lagen om standardisering passar dåligt in i det nuvarande rättssystemet, eftersom bestämmelser om produkter har utfärdats på EU-nivå sektorsvis genom direktiv och EU-förordningar. Lagen om standardisering, som nu föreslås bli upphävd, är numera svår att förstå som en del av rättsordningen som helhet.

Direktiven enligt den nya och övergripande metoden och EU-förordningarna gäller stora produktgrupper och täcker en betydande del av de produkter som finns på marknaden. Finlands nationella produktlagstiftning baserar sig på EU:s produktharmoniseringslagstiftning och med stöd av lagen om standardisering har man inte mera på länge utfärdat nationella bestämmelser på lägre nivå om harmonisering av produkter. Sådana nationella harmoniseringsbestämmelser skulle med perspektiv på den inre marknaden kunna betraktas som ett hot och som tekniska hinder för handel samt strida mot direktiv 98/34/EG. I EU-tidevarvet utfärdas bestämmelser om harmonisering av produkter närmast på EU-nivå. Av denna anledning finns det inte längre behov av bemyndigandet för statsrådet att för ett ändamålsenligt förenhetligande och förenklande av produktion och konstruktioner fastställa att finsk standard ska iakttas och utfärda tekniska bestämmelser. Trots sitt namn reglerar lagen om standardisering inte standardiseringen eller beredningen av standarder utan överensstämmelsen med de tekniska bestämmelserna.

Fastän standardiseringslagen upphävs blir vi ändå inte försatta i ett oreglerat tillstånd. Bestämmelser om harmoniseringen av produkter har utfärdats sektorsvis och om stan-

dardiseringen har föreskrivets genom en EU-förordning och i EU har antagits en ny lagstiftningsram, enligt vilken de väsentliga säkerhetskraven i rättsakterna om produktharmonisering kan uppfyllas genom tillämpning av harmoniserade europeiska standarder. De harmoniserade standarderna har en central ställning i samhället och i verkställandet av EU-lagstiftningen.

I själva verket har lagen om standardisering inte längre tillämpats i praktiken, vilket betyder att upphävandet av den inte ändrar det nuvarande faktiska läget. Det kan betraktas som en allmän rättsnorm att onödiga, betydelselösa rättsregler och sådana rättsregler som inte tillämpas upphävs. Lagen om standardisering är till såväl innehåll som form föråldrad.

Lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter har i och med moderniseringen av EU-lagstiftningen blivit obehövlig. I den standardiseringsförordning som trädde i kraft i början av 2013 finns bestämmelser om anmälan av standarder. Standardiseringsförordningen har på motsvarande sätt upphävt de punkter i direktiv 98/34/EG som gäller anmälan av standarder. Efter denna ändring gäller anmälningsförfarandet enligt direktiv 98/34/EG inte längre standardiseringsorganisationer utan endast myndigheter när dessa utfärdar tekniska föreskrifter som hör till direktivets tillämpningsområde. På grund av denna ändring har lagen blivit obehövlig, eftersom anmälningsförfarandet enligt direktiv 98/34/EG endast gäller myndigheter.

Enligt 21 § 7 punkten i reglementet för statsrådet (262/2003) hör marknadens funktion, främjande av konkurrens och konsumentpolitik till arbets- och näringsministeriets ansvarsområde. Enligt 1 § 14 punkten i förordningen om arbets- och näringsministeriet (1024/2007) hör regleringen av näringsverksamhet, främjandet av marknadens funktion och konkurrens, behandlingen av frågor som rör den inre marknaden, den offentliga upphandlingen samt övervakningen av statligt stöd för Europeiska unionens räkning till ministeriets uppgifter. Även efter att lagen har upphävts fungerar arbets- och näringsministeriet enligt sin allmänna behörighet som

kontaktmyndighet för informationsförfarandet enligt direktiv 98/34/EG och vidarebefordrar anmälningarna från Finland till Europeiska kommissionen. Arbets- och näringsministeriet har gett anvisningar om informationsförfarandet på sin egen webbplats: http://www.tem.fi/sv/konsumenterna_och_marknaden/fri_rorlighet_for_varor_och_tjanster/eus_informationsforfarande.

Dessutom innehåller Lagberedarens handbok (justitieministeriets publikation 11/2012) anvisningar om hur informationsförfarandet i praktiken fungerar.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

I denna proposition föreslås det att lagen om standardisering och lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter upphävs. I och med att nämnda lagar upphävs, upphävs dessutom automatiskt tre författningar på lägre nivå. Handels- och industriministeriets beslut om ikraftträdande av vissa av Europeiska gemenskapernas råds direktiv om mätinstrument föreslås dock förbli i kraft.

Lagen om standardisering är föråldrad och uppfyller inte längre grundlagens krav. Med stöd av lagen om standardisering har utfärdats lagstiftning på lägre nivå, varav tre författningar är i kraft: handels- och industriministeriets beslut om ikraftträdande av vissa av Europeiska gemenskapernas råds direktiv om mätinstrument, statsrådets beslut om märke, som anger enlighet med standard och statsrådets beslut om standardformat för vissa slag av papper och tryckalster.

I och med att lagen om standardisering upphävs blir också statsrådets beslut om märke, som anger enligt med standard upphävt. Enligt avtal mellan SFS ry och Inspecta Sertifiointi Oy har användningen av SFS-märket upphört efter att den övergångsperiod som gällde för det gick ut den 31 oktober 2008. Inspecta Sertifiointi Oy har ersatt SFS-märket med FI-märket.

Statsrådets beslut om standardformat för vissa slag av papper och tryckalster motsvarar inte längre nuvarande praxis och kan

upphävas. I fråga om kuvert används numera endast vissa format i C-serien och de nämns i standard SFS 2488. För kuvertstorlek har E-serien tagits i bruk.

Handels- och industriministeriets beslut om ikraftträdande av vissa av Europeiska gemenskapernas råds direktiv om mätinstrument föreslås förbli i kraft till den 30 november 2015. Genom beslutet har Europaparlamentets och rådets direktiv om upphävande av rådets direktiv 71/317/EEG, 71/347/EEG, 71/349/EEG, 74/148/EEG, 75/33/EEG, 76/765/EEG, 76/766/EEG och 86/217/EEG om metrologi (2011/17/EU) partiellt införlivats med den nationella lagstiftningen. I enlighet med artikel 5.2 i det ovan nämnda direktivet förslås handels- och industriministeriets beslut (302/1994) förbli i kraft till den 30 november 2015.

Genom denna proposition föreslås det också att lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter upphävs. Genom den lagen har förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter och standarder, som en gång i tiden gällde även myndigheter och standardiseringsorganisationer, satts i kraft nationellt. Anmälningsförfarandet baserar sig på direktiv 98/34/EG. Det har det varit nödvändigt att föreskriva om anmälningsförfarandet, eftersom det utöver myndigheterna också har berört privata aktörer, dvs. standardiseringsorganisationer.

Nu har situationen dock förändrats när det gäller standarderna. I EU:s standardiseringsförordning som trädde i kraft i början av 2013 föreskrivs det om anmälan av standarder och samtidigt har motsvarande bestämmelser i direktiv 98/34/EG upphävts. På grund av denna ändring förekommer i Finlands lagstiftning och EU:s standardiseringsförordning överlappande reglering. Ytterligare ska det beaktas att det inte längre är nödvändigt att genom lag fastställa att myndigheterna när de utfärdar föreskrifter som hör till tillämpningsområdet för direktiv 98/34/EG ska följa anmälningsförfarandet enligt direktivet. Med beaktande av dessa omständigheter föreslås det att lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter upphävs.

I och med att lagen upphävs, upphävs också statsrådets beslut om informationsförfarandet i fråga om tekniska föreskrifter, som har utfärdats med stöd av bemyndigandet i 2 § i lagen. Liksom lagen har också beslutet kommit att gälla endast myndigheter och det finns inte längre grunder för att hålla det i kraft.

I och med att fem författningar föreslås bli upphävda blir lagstiftningen tydligare och den uppfyller bättre grundlagens krav. I och med att författningarna upphävs uppdateras den nationella lagstiftningen så att den motsvarar EU-lagstiftningen. På så sätt förenhetligas rättsordningens systematik och blir en mer konsekvent helhet.

3 Propositionens konsekvenser

Upphävandet av lagen om standardisering bedöms inte ha några konsekvenser, eftersom lagen i praktiken inte har tillämpats. Av den anledningen ändrar upphävandet av lagen inte det nuvarande faktiska läget.

Lagen om standardisering kan betraktas som en ramlag för produktlagstiftningen och med stöd av den har det varit möjligt att utfärda bestämmelser på lägre nivå om harmonisering av produkter. Numera föreskrivs det om produkter på EU-nivå genom direktiv och EU-förordningar. Ur den synvinkeln kan nationella harmoniseringsbestämmelser som utfärdas med stöd av lagen om standardisering med tanke på den inre marknadens funktion anses som skadliga och som tekniska hinder för handel. Också ur de ekonomiska aktörernas synvinkel skulle det vara skadligt om statsrådet för nästan vilken produktgrupp som helst utfärdade nationella harmoniseringsbestämmelser. Detta skulle försvaga de ekonomiska aktörernas verksamhet och konkurrenskraft på den inre marknaden. En ramlag som lagen om standardisering är inte förenlig med vår nuvarande rättsordning, eftersom Finlands nationella produktlagstiftning baserar sig på EU:s produktharmoniseringslagstiftning. Trots sitt namn reglerar lagen om standardisering inte beredningen av standarder eller standardiseringsorganisationerna.

Upphävandet av lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser

om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter har inte heller några konsekvenser, eftersom lagen har blivit obehövlig i och med EU-lagstiftningen. Upphävandet av lagen förtydligar den nuvarande lagstiftningen och minskar antalet onödiga författningar och gör det därigenom lättare för aktörerna att tolka lagstiftningen. Arbets- och näringsministeriet informerar och instruerar på sina webbsidor myndigheterna om förfarandet vid anmälan av tekniska hinder och i lagberedarens handbok instrueras dessutom lagberedarna om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter. Systemet med anmälan av tekniska hinder förebygger genom sin blotta existens uppkomsten av tekniska hinder och informerar om tekniska hinder i olika medlemsstater. Det kan bedömas att detta effektiviserar de ekonomiska aktörernas verksamhet på den inre marknaden. En fungerande inre marknad ger ekonomiska och sysselsättningsrelaterade fördelar genom att öka EU:s handel.

4 Beredningen av propositionen

Utkastet till proposition har utarbetats på arbets- och näringsministeriets avdelning för arbetslivs- och marknadsfrågor. Under beredningen har propositionen tagits upp på möten som hållits av arbets- och näringsministeriets samordningsgrupp för standardiseringsfrågor inom den offentliga sektorn.

Regeringen godkände vid sin överläggning den 30 januari 2014 förteckningen av regeringspropositioner, som avses bli överlämnade till riksdagen under vårsessionen 2014. I denna förteckning anges den nu föreslagna propositionen. De regeringspropositioner som ska överlämnas under vårsessionen 2014 anges på statsrådets webbplats på adressen <http://valtioneuvosto.fi/toiminta/fi.jsp>.

Utlåtanden om propositionen har begärts av utrikesministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet, finansministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, miljöministeriet, Finlands Näringsliv EK, Livsmedelssäkerhetsverket Evira, Trafiksäkerhetsverket Trafi, Inspecta Sertifointi Oy, Mätteknikcentralen, SESKO rf, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira, Suomen Standardisoimisli-

itto SFS ry, Säkerhets- och kemikalieverket och Kommunikationsverket. Begäran om utlåtande publicerades också på ministeriets webbplats.

Arbets- och näringsministeriet erhöll sammanlagt 15 remissyttranden. Samtliga remissinstanser understödde förslaget att båda lagarna ska upphävas.

I remissyttrandena påpekades bl.a. följande: Justitieministeriet ansåg att behovet att upphäva lagarna hade motiverats onödigt grundligt i utkastet till proposition. Justitieministeriet föreslog att det däremot skulle vara på sin plats att komplettera motiveringen till att handels- och industriministeriets beslut (302/1994) ska förbli i kraft till den 30 november 2015.

Motiveringen till propositionen har kompletterats vad gäller grunden för att handels- och industriministeriets beslut (302/1994) ska förbli i kraft till den 30 november 2015. Av informativa skäl framförs det i propositionen motiveringar till varför de författningar på lägre nivå som upphävs på grund av standardiseringslagen kan bli upphävda automatiskt eftersom de saknar grund för bemyndigande. Eftersom lagen om standardisering är en ramlag har det med stöd av lagen utfärdats bestämmelser på lägre nivå för vilka en grundbestämmelse i lag saknas.

Suomen Standardisoimisliitto SFS ry påpekade som en språklig kommentar att SFS ry använder den finska termen ”standardisointi” i stället för termen ”standardointi”. I propositionen har båda termerna använts växelvis.

Arbets- och näringsministeriet konstaterar att båda ovan nämnda termer används i finskan. I propositionen används den finska formen ”standardointi” då man hänvisar till EU:s standardiseringsförordning. I den officiella finska översättningen av standardiseringsförordningen används den finska termen ”standardointi”. Efter att standardiseringsförordningen trätt i kraft har termen ”standardointi” använts i den finska versionen av arbets- och näringsministeriets meddelande om Finlands nationella standardiseringsorgan (556/2013). I samband med lagen om standardisering, som föreslås bli upphävd, och i lagens finska namn används termen ”standardisointi”. Av denna anledning används

den finska termen ”standardisointi” i propositionens finska version när det är fråga om den ovan nämnda lagen om standardisering.

Miljöministeriet har i sitt remissyttrande påpekat att man i propositionen mer noggrant bör begrunda särdragen hos den standardisering som rör byggandet samt att lägga fram eventuella förslag till lösning på frågan hur man ombesörjer tillgången till harmoniserade standarder och hur de kostnader som uppstår i samband med översättningen av standarderna täcks. Arbets- och näringsministeriet konstaterar att de problem som förekommer i samband med standardiseringen kring byggandet ska behandlas separat från denna proposition. Nämnda problem utreds som bäst på både den nationella nivån och EU-nivån och de kan inte lösas i samband med denna proposition.

De iakttagelser som framfördes i remissyttrandena har i den mån det har varit möjligt beaktats i finslipningen av propositionen.

5 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt.

Handels- och industriministeriets beslut om ikraftträdande av vissa av Europeiska gemenskapernas råds direktiv om mätinstrument föreslås förbli i kraft till och med den 30 november 2015. Grund för att beslutet ska förbli i kraft är Europaparlamentets och rådets direktiv (2011/17/EU) om upphävande av rådets direktiv 71/317/EEG, 71/347/EEG, 71/349/EEG, 74/148/EEG, 75/33/EEG, 76/765/EEG, 76/766/EEG och 86/217/EEG om metrologi och artikel 5.2 i direktivet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om upphävande av lagen om standardisering och lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs lagen om standardisering (197/1942) och lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas bestämmelser om förfarandet vid anmälan av tekniska föreskrifter (1594/1994).

Handels- och industriministeriets beslut om ikraftträdande av vissa av Europeiska gemenskapernas råds direktiv om mätinstrument (302/1994) förblir i kraft till och med den 30 november 2015.

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 8 maj 2014

Statsminister

JYRKI KATAINEN

Näringsminister *Jan Vapaavuori*